



„Aš nerandu laiko savo vaikui“: motinų vaikystės patyrimas ir reflektyvioji funkcija

Dr. Asta Zbarauskaitė
Dr. Rasa Barkauskienė
Vilniaus universitetas



Lietuvos
mokslo
taryba

Psichologinių sunkumų dinamika vaikystėje: asmenybės bruožų, pieraišumo ir mentalizacijos
vaidmuo

Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-016/2012)

Mentalizacija (refleksijos funkcija)

- Savo ir kitų elgesio suvokimas ir interpretavimas sąsajoje su vidinėmis psichikos būsenomis (kito vidinio pasaulio išvaizdavimas).
- Tai elgesio santykių su jausmais ir mintimis supratimas.

Darbiniai mentalizacijos apibrėžimai

(Allen, Fonagy, Bateman, 2008)

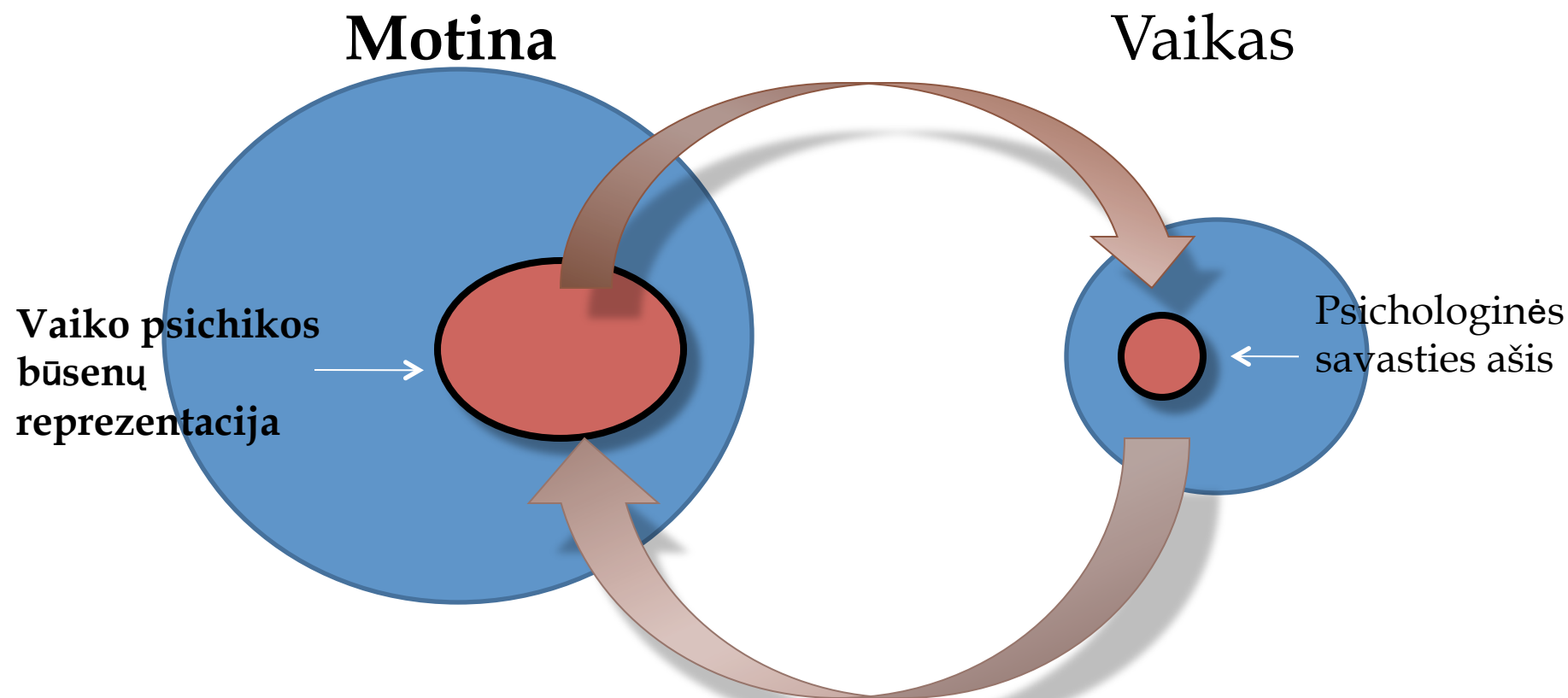
- Kito vidinio pasaulio įsivaizdavimas

“Holding mind in mind”

- Tiek savo, tiek kitų vidinių būsenų stebėjimas
- Nesusipratimų supratimas
- Savęs iš šalies matymas ir kitų iš vidaus.
- Subjektyvios savasties introspekcija – žinojimas savęs, kaip mato kiti, tačiau taip pat žinojimas ir savo subjektyvios savasties

Savasties raida ir
mentalizacijos raida vyksta
prieraišumo santykių
kontekste

Savasties gimimas (Fonagy, 2010)



Raidos trauma: Svetima savastis

Globējas

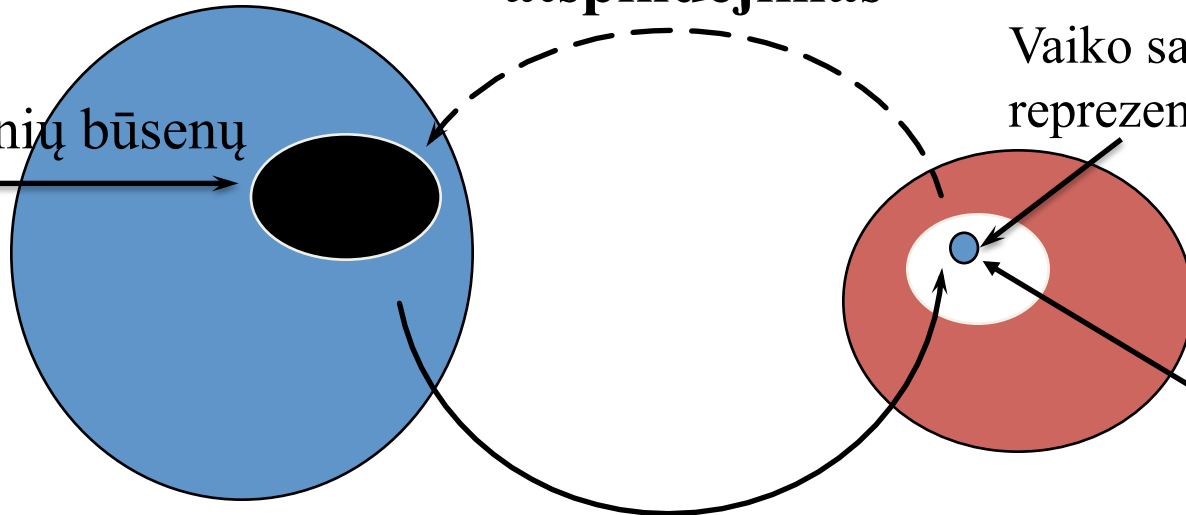
**Netinkamas
atspindējims**

Vaikas

Vaiko savasties
reprezentācijas

Svetima
savastis

Nēra vaiko vidiniu būsenu
reprezentācijas



Tikslas, metodai ir dalyviai

Išanalizuoti, kaip mamos, kurių refleksijos funkcija yra žema, pasakojimuose atskleidžia savo santykius su jų pačių tėvais bei savo vaiku.

Tėvų raidos interviu (Parent Developmental Interview; PDI, Slade ir kt., 2003)

Skirtas tėvų, auginančių vaikus nuo 2 iki 16 metų, RF vertinimui. Interviu sudaro 40 pagrindinių klausimų, jo trukmė *nuo 1 iki 3,5 val.*

Šiam tyrimo etapui buvo **atrinkti keturi mamų**, kurių refleksijos funkcija įvertinta žemiau nei norma interviu.

Interviu su mamomis 2 berniukų ir 2 mergaičių, kurių amžius nuo 8 iki 10 metų.

Pristatomi duomenys yra mokslo projekto „*Psichologinių sunkumų dinamika vaikystėje: asmenybės bruožų, prierašumo ir mentalizacijos vaidmuo*“, finansuojamo Lietuvos mokslo tarybos (sutarties Nr. MIP-016/2012) dalis

Tyrimo duomenų analizė

Kokybinei duomenų analizei naudota teminė analizė

- išskiriamos kiekvienos tyrimo dalyvės interviu atsiskleidžiančios temos (trys temų vertintojai)
- visos išskirtos temos sudedamos į vieną lauką
- remiantis bendru sutarimu išskiriamos pagrindinės pasikartojančios temos ir jos jungiamos į temų grupes

Mamų pasakojimuose atsiskleidžiantis vaikystės patyrimas

- Idealizuotas tėvų vaizdas
- Nediferencijuoja savo ir tėvų vaizdo
- Pateikiamas vertinimas gerai-blogai, bet nesigilinimas į jausmų dinamiką
- Atsikartojimo ir skirtumai matymas tarp tėvų ir savo elgesio kaip įgimtas ar nulemtas išorinių veiksnių

Specifiniai mamos vaizdinio požymiai

- Dėl fizinio saugumo įsibaiminusi mama
- Susiliejimasis su mama
- Nuvertinanti ir nuolat mokanti mama

Specifiniai tėvo vaizdinio požymiai

- Tėvas kaip “miražas”
- Ypatingai griežto ir egocentriško tėvo vaizdas pateikiamas kaip teisingas

Trauminio patyrimo požymiai

- Ivardinamas apleistumas, bet teisinami tėvai
- Užsimena apie fizines bausmes ir smurtą bei kaltina save
- Trauminis patyrimas pasakojime išryškėja lyg netyčia, neįsisąmoninant savo skausmingų jausmų
- Nėra aiškiai įvardinamų trauminio patyrimo požymių, bet pateikiamas chaotiškas santykių vaizdas

Tarpusavio santykių su vaiku vaizdas ir supratimas

1. Sunkumai suprantant ir reguliuojant artumą ir distanciją santykiuose
 - Nesuvokiamas artumas santykiuose
 - Išryškėjantis susiliejimas santykiuose su vaiku
2. Paklusnumas svarbiausias gerų santykių kriterijus
3. Nenuoseklumas keliant reikalavimus vaikui
4. Bausmės, suteikiant skausmą, realiausias būdas išmokyti
5. Išsiskyrimo su vaiku situacijoje ignoruoja vaiko neigiamas emocijas

Apibendrinimas

- Žemą refleksiją turinčių motinų vaikystės patyrimas pateikiamas su idealizacija ir pateisinimu, jis pažymėtas artumo stokos, apleistumo, menkavertiškumo jausmų
 - Trauminis patyrimas
- Nėra savęs ir tėvų vaizdo diferenciacijos, vidinis pasaulis tiek baugina, kad lieka nepažintas ir neegzistuojantis,
 - patyrimas atnešamas į motinystę, į santykio su vaiku kūrimą
- Galima manyti, kad trauminis patyrimas disocijuotas ir ši disociacija, anot Fonagy (1997), gali būti vertinama kaip „mentalizacijos trikdys“, kaip gynybinis barjeras gebėti įsivaizduoti savo ir kitų mintis ir jausmus – pažinti vidinį pasaulį
- Toks patyrimas gali sietis su išgyvenimu, kad sudėtinga rasti laiko savo vaikui.